

Домашнє завдання
7 клас

Предмет «Народознавство»
04-05-25

На уроці ми розпочали тему «Українська писанка».
Зокрема звернули увагу на техніку писання писанки, а також символіку писанки.

На домашнє завдання прошу прочитати лекцію у додатку, а також подивитися презентацію. Зверніть увагу на види великодніх яєць, поділ яйця, символіку, регіональні особливості.

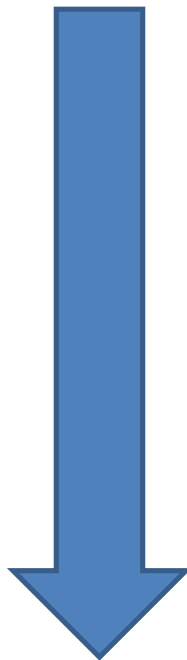
Пригадую, що на першому слайді презентації є посилання на відео про писання писанок українською та англійською мовами.

Письмове завдання:

Намалювати 8 - 10 традиційних символів, які використовуємо в писанкарстві та написати їх значення.

Нажаль практичний урок у нас буде вже після Великодня, бо цієї суботи 12 квітня буде шкільне свято «Видатні жінки України».

З повагою, вчителька Народознавства
Оксана Заваденко

Тема Символіка української писанки.

Коли приходить весна в Україну, пробуджується і воскресає природа, відроджується життя і надходять Великодні свята, сідають люди у своїх оселях біля печей, свічок і беруться за давнє-предавнє ремесло - розписування писанок. Сам звичай писанок має витоки з символічного значення **яйця**, яке майже у всіх народів світу вважалося джерелом життя, **символом початку життя, символом сонця**.

Ще в дохристиянські часи, яйце, що містило в собі зародок сонячної птиці (півня) і несло початок життя, вважалося оберегом. А коли на ньому малювали символічні знаки, то яйце ставало **писанкою**.

До святості писанки причинялися також бджолиний віск, вогонь, вода, фарби, тобто ті речі, без яких писанка неможлива.

Фарби для писанки готувалися з природних барвників, тобто здебільшого з різних рослин і насіння. Збирали їх заздалегідь (влітку та восени), освячували в церквах і мали напоготові перед Великоднем.

Символіка кольорів має велике значення при написанні писанки:

КОЛІР	Пояснення кольору	СИМВОЛІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ	Рослини, з яких брали колір
Чорний,	це колір землі	Плодючість, родючість	з чорних горішків дуба, листків чорноклена
Коричневий	це колір землі	Плодючість, родючість	з лушпиння цибулі, бруньок вільхи, ліщини, кори дуба, листя кінського каштана
Червоний	це кров; небесний вогонь (блискавка, Сонце),	життя, сила, чоловічу стать, здоров'я, любов, владу.	рідко робили в домашніх умовах з рогу оленя; частіше купували фарбу з червоного (Бразилія) або сандалового дерева
Білий	є символом віри, де перебувають душі	чистота, безгрішне життя	-
Жовтий	означає достигле зерно, достаток, врожай	Сонце, багатство, оберіг від злих сил	з гілочок чи кори дикої яблуні або дрів красильного;
Блакитний	це колір неба, повітря, води	небесна божественність, сила, здоров'я	з ягід бузини, чорниці
Зелений	колір весни, воскресіння природи, багатства рослинного і тваринного світу	сила, здоров'я	з пролісків; насіння з чорного соняшника, барвінкового листя

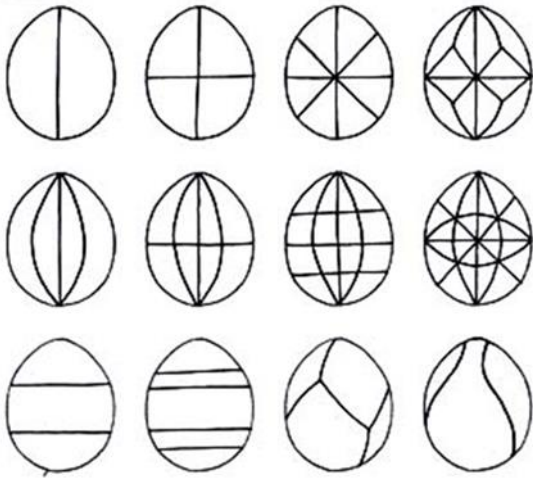
У наші часи крім природних барвників, часто вживають хімічні, анілінові барвники для вовни, які чудово, в яскраві тони фарбують шкаралупу яєць.

Вода для писання писанок бралася не абияка, а спеціальна. До світу треба було прокинутися і з трьох джерел набрати воду, злити в один посуд і нести додому, ні з ким не заговорюючи, ні на кого не дивлячись і не обертаючись. Додавалося до принесеної води трохи освяченої ї, за додержання цих умов, вода вважалася дуже сильною, живою.

Вогонь, що є обов'язковою складовою при написанні писанки, праукраїнці вважали святом творінням бога Сонця. Через Вогонь на писанку переносилося тепло і світло Сонця. Вогонь мав неабияку очищуючу силу.

Бджолиний віск був обов'язковим компонентом при розписі яйця. Бджолу називають «божою мушкою», що носила свій віск від самого сонця.

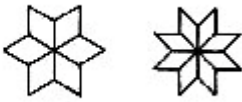
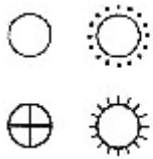
Поділ писанки. Для наших предків числа були священними, у кожного було своє значення і своя сила. Тому поділ поверхні яйця на певну кількість частин і стале повторення деяких елементів не випадкові.

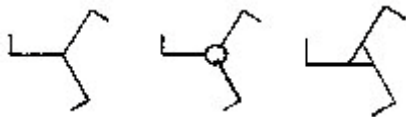
Поділ **на два** передавав уявлення про два світи. На **три** ділили найчастіше по вертикалі, так позначали три небесних сфери. При поділі на **чотири** утворюється хрест, що означає чотири сторони світу. Дуже цікавий поділ **на сорок** частин, так звані сорококлинці. Кожен клинець позначав якийсь вид людської діяльності або явище природи, а в християнському баченні - сорок днів посту

Традиційні символи на писанках дуже древні.

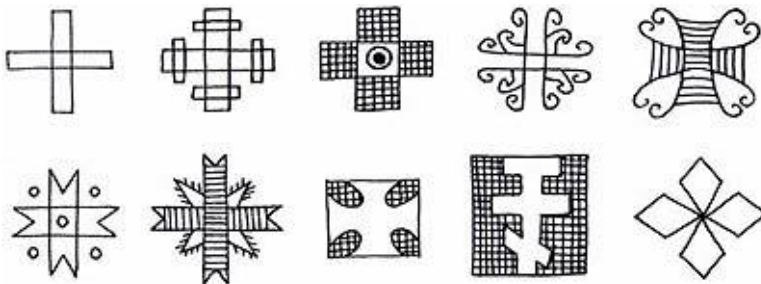
Сонце - це небесний вогонь, про який люди в різні часи мали своє уявлення, але завжди шанували і возвеличували. Навесні Сонце знищувало холод, ламало крижані мости, відмикало своїм промінням (золотими ключами) небо і землю, випускало птахів з вирію, зелену траву, яру пшеницю.

На писанках **Сонце** позначається знаками у вигляді кола, кола з крапками, кола з хрестом усередині, кола з променями, а також у вигляді шести- та восьмипроменевих «звезд», зірок.

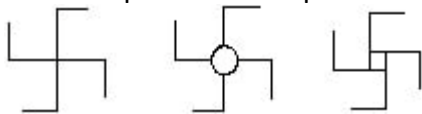

Вогонь на писанках позначається знаком «триріг» (інші назви цього знаку - «трикветр», «триніг»). Також цей знак є символом родючості. Триріг складається з трьох заокруглених або ламаних гачків, що виходять із спільного центру, або від кола чи трикутника.

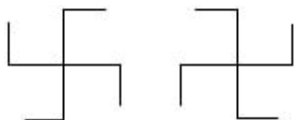

До найдавніших знаків, що символізують світотворення, належить **Хрест**. Він позначає вічне життя. У давніх віруваннях хрест позначав 4 сторони світу, а пізніше став символом страждань Ісуса Христа.

Існує кілька сотень різновидів хреста. Найбільш поширеним є так званий «грецький хрест» з чотирма відрогами однакової довжини. У християнстві хрест є могутнім символом освячення та очищення.

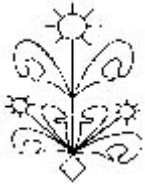
«**Сварга**» - один із різновидів хреста. Інші назви цього знаку - «свастика», «чотириніг». Вона також символізує сонце, а заокруглені відрогі позначають рух Сонця.

Існує два різновиди сварги: пряма (правостороння) та обернена (лівостороння). Пряма сварга із заокругленими відрогами у правий бік, за годинниковою стрілкою, символізує схід сонця, творення, рух сонця навесні та влітку, добро. Обернена сварга з заокругленими відрогами вліво, проти годинникової стрілки, символізує захід Сонця, руйнування, рух Сонця восени та взимку, зло.

Сварга є також знаком, що сприяє народженню дітей, символ доброго побажання, удачі, довголіття, родючості, здоров'я і життя.

На українських писанках сваргу ще називають «ламаний» або «гачковий хрест», «п'явки», «півнячі гребінці», «качині шийки».

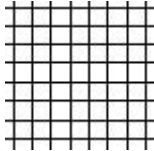

Одним із найпоширеніших символів на писанках, так само, як і рушниках, стінних розписах, килимах, посуді, є символ **«Дерево життя»**, або як його ще називають - **«Вазон»**.

Дерево життя - це і дерево роду, де кожна квіточка позначає якогось родича, а всі разом - втілення родоводу певної людини. Найпростіше тричленне позначення дерева-сім'ї. Це - стовбур з трьома гілочками: батько, матір, дитина.

Найдивовижнішою властивістю Дерева життя є його здатність перетворюватися у **Жінку-берегиню** з піднятими до неба руками.

Поширеним символом на писанках є **ромб** - символ родючості, загальний символ жіночої основи в природі. Зображення ромба, розкресленого на чотири частини, можемо бачити на трипільських знахідках - жіночих глиняних фігурках богині родючості.

Сітка, решето, за давніми повір'ями, мають силу оберега від злих духів, відокремлюють добро від зла. Сіткою дуже часто заповнені окремі елементи на писанках - кола, квадрати, трикутники тощо.

Ще одним поширеним знаком на писанках є символ **змії**. Його ще називають S-подібний знак, або «кривульки». Поєднані в горизонтальну лінію вони утворюють **безконечник** або **«хвильки»**.

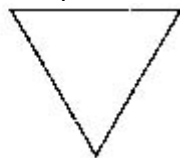

На зразках трипільської кераміки цей знак є одним із найпоширеніших, він зображений на посуді, на фігурках Рожаниць. Ще з палеоліту бог землі уявлявся в образі підземного змія. Навесні щороку цей змій у вигляді блискавки піднімається вгору, до неба, і, поєднуючись з богинею неба, запліднює її. Небо родить дощем, зрошуючи земну рослинність. Отже, символ змій є і символом води, грому-блискавки. Змій є охоронцем домашнього вогнища, а також володарем незліченних підземних скарбів. якими, за легендою, він щедро обдаровує того, хто йому сподобається.

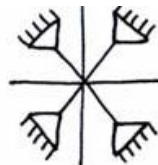
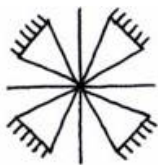
Спіраль є зображенням розвитку, а також рухом Сонця, знаком плодючості. Багато писанок із знаком спіралі зустрічаємо на Західному Поділлі. Писанки зі знаками сігми та спіралі мають багато народних назв: «Кучері з гребінцями», «Качка», «Півники», «Боров», «Сороки», «Косиці», «Юрок».

Знак **тризуб та трикутник** є знаками триєдності світобудови, символом Триєдиного Бога.

Рівнобічний трикутник символізує завершеність. Трикутник, обернений вершиною вгору є сонячним і має символіку життя, вогню, полум'я, чоловічої основи, духовності.

Трикутник, обернений вершиною донизу, є символом, пов'язаним з Місяцем, жіночою основою. водою, символізує Велику Матір, Богиню-Рожаницю. Трикутники часто розміщені на писанках в основі «вазонків», «дерева життя».

«Гребельки» - символізували родючість, дощ, тому на писанках їх зображали, щоб не було посухи.

Українська Писанка

Ukrainian Pysanka

Техніка писання писанки
українською мовою
<https://youtu.be/63AJkFxJQG4>

Магія писанки (українською
мовою)
<https://youtu.be/B1zK4U0CJO0>

English titles
<https://youtu.be/L1xxHKOaZIo>

English instructions
<https://youtu.be/KI3wkgYWbFc>

English story
<https://youtu.be/dffnbXAlVrQ>

Шпилькова Техніка (лемківська)
<https://youtu.be/Khlxjemzb4g>

Що це таке писанка?

- ❖ Це розпис на яйці, котрий наш народ знає з давніх давен.
- ❖ Орнаменти (символи), які вказують на стародавні вірування.
- ❖ Писанка - це свого роду листівка, побажання на яйці, які мають символічні та чародійні властивості (characteristics and powers).

- ❖ Писанка поширена ще із прадавніх, дохристиянських часів.
- ❖ За допомогою писанки, людина привертала собі добрі сили природи і охоронялася від злого та нещастя.
- ❖ Писанка це талісман (a powerful charm or talisman) яким можна лікувати недуги, віщувати майбутнє, прокладати шлях до добра і багатства.

- ❖ Ми не малюємо писанку, а ми її пишемо як побажання, тому що символи мають чародійні властивості (we write charms and good spells).
- ❖ Тобто, ми пишемо на писанці “чари”, щоб ширити: здоров’я, щастя, добро, любов.
- ❖ Щоб побажати господарям доброго врожаю.
- ❖ Щоб оберігати від злого.

Наприклад:

- ❖ В давнину писанку клали в домовину або гріб, на знак віри в загробне життя, та щоб допомогти душі небіжчика оминутися злі духи та небезпеку.
- ❖ Писанку ставили в стріху хати, щоб оборонятися від вітрів, громів і блискавок.
- ❖ Закопували в землю на полі, щоб був добрий урожай.
- ❖ Клали у вулики, щоб бджоли давали багато меду.

❖ Саме яйце вважалося символом:

- життя, народження,
- воскресіння,
- сонця, джерела енергії у природі,
- нескінченності
- провісник весни, пов'язане із птахами.

❖ Яйце можна поділити в різні способи, і кожен поділ має своє спеціальне значення.

Поділ писанки

Поділ на два передавав уявлення про два світи.

Поділ на три означав три небесні сфери.

При поділі на чотири утворюється хрест, що означає чотири сторони світу.

Класичний поділ півсфер на чотири частини, кожна з яких поділена на три, передає уявлення про чотири пори року з трьома місяцями.

Техніка писання писанок:

- ❖ Найбільш поширена техніка це гаряча воскова техніка (батік - batik).
- ❖ Писальцем (або кісткою) набирається розтоплений віск (bees wax) і воском пишеться рисунки та символи.
- ❖ Яйце кладуть до фарб, від найсвітлішої до найтемнішої і по черзі покривають воском ті місця, які мають залишитися даним кольором.
- ❖ На кінець, поверхня писанки нагрівається, знімається віск, і писанка показується у своєму кінцевому вигляді.

Писальце (писачок, кістка)

- ❖ Розписують яйця писачком — невеличка дерев'яна паличка, у якій закріплюють металевий наконечник чи трубочку, згорнуту з фольги. Потім цей наконечник закріплюють дротом.

Існують такі головні види розписаних яєць:

1. Крашанки (галунки)
2. Дряпанки (шкробанки)
3. Крапанки
4. Травленки
5. Писанки
6. Мальованки

Крашанки або галунки:

Найпростішою є технологія виготовлення крашанки. Для виготовлення крашанок (галунок) у відварі з лушпиння цибулі варять яйце, яке після цього набуває жовто-коричневого кольору різної інтенсивності. Іноді до них прив'язують листочки рослин, які залишають на шкаралупі світлі відбитки. Найчастіше крашанки фарбують у червоний колір, символ кохання і вічного життя.

Дряпанка

Для цього вибирають яйце темного кольору і зафарбовують темним барвником. Олівцем наносять орнамент. Після цього гострим предметом (голкою, ножом, шилом чи цвяхом) продряпують намальований орнамент.

Крапанки або капанки:

Яйце опускають у світлу фарбу, потім крапають на нього гарячим воском. Коли віск охолоне, яйце кладуть у темнішу фарбу. Коли в кінці віск знімають, на яйці залишаються різної величини і форми кольорові крапочки по темному тлі.

Травленка

- ❖ Для цього вибирають яйце темного кольору, наносять воском візерунок і кладуть в оцет

Травленка

Теж існує так звана **мальованка**

- ❖ Це переважно яйце різьблене із дерева
- ❖ Це яйце розмальоване пензлем, з малюнками на різні теми.

Писанка :

- ❖ підготовляємо писати писанку з відповідними ритуалами.
- ❖ спершу, промовляємо молитву.
- ❖ по друге, треба бути в спокійному, не гнівному (not angry) настрої.
- ❖ по третє, не можна мати злі або грішні думки, тому що на писанці не можна написати щось злого, або закласти комусь недобре (curse someone).

- ❖ Спочатку малюють лінії, які розділяють яйце на площині. Їх можна наносити простим олівцем. Яйце підтримується трьома пальцями лівої руки, а три пальці правої руки тримають писальце.
- ❖ Писальцем набирають гарячого воску, прикладають його вузьким отвором перпендикулярно до яйця і пишуть по лініях, позначених олівцем.
- ❖ Візерунки кожен майстер підбирає сам, при цьому вони несуть символічне значення.
- ❖ Після цього яйце занурюють у фарбу найсвітлішого кольору (часто жовтого)
- ❖ Після того, як писанка зафарбується в цей колір, її дістають, злегка промокають, і покривають воском ті місця, які мають залишитися цього кольору.
- ❖ Так продовжують робити по кольорах від найсвітлішого до найтемнішого.
- ❖ В кінці яйце нагрівають і витирають віск.

Техніка писання писанки
українською мовою
<https://youtu.be/63AJkFxJQG4>

Магія писанки (українською
мовою)
<https://youtu.be/B1zK4U0CJO0>

English titles
<https://youtu.be/L1xxHKOaZIo>

English instructions
<https://youtu.be/KI3wkgYWbFc>

English story
<https://youtu.be/dffnbXAlVrQ>

Шпилькова Техніка (лемківська)
<https://youtu.be/Khlxjemzb4g>

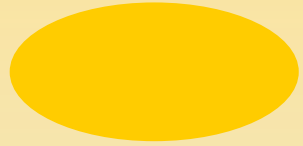

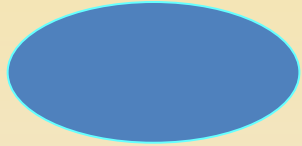
Орнаментация писанок

- ❖ Різні дохристиянські та християнські орнаменти пишуть на писанці.
- ❖ Кожен орнамент має свою назву.
- ❖ Кожен орнамент є символом.
- ❖ Кожен колір на писанці має своє значення та символізує якийсь предмет чи характеристику.

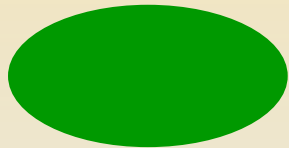
Символіка кольорів писанки :

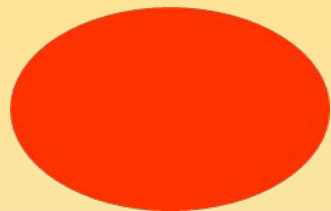
- колір небесних світил (сонце, місяць, зорі), приносить достаток, урожай;

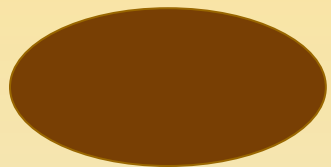
- уособлює воду, здоров'я, силу;

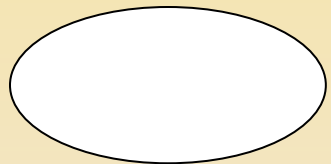
- весна, одужання після хвороби, відродження – символ здоров'я, багатство землі;

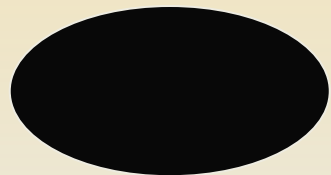
- колір любові, сили, влади,
відваги, радості життя;

- плодюча земля, життєдальна
сила землі;

- небо, повітря, здоров'я, пошана
духів, подяка за охорону від злих
духів (сил), чистота.

- нескінченність життя, матір-
земля

Символіка орнаментів писанки :

- ❖ Як і в інших формах народного мистецтва, символи які написані на писанці мають велику чародійну силу, як і на охорону від зла, так і на забезпечення добра і злагоди.
- ❖ Символи поділяємо на геометричні, рослинні та тваринні.

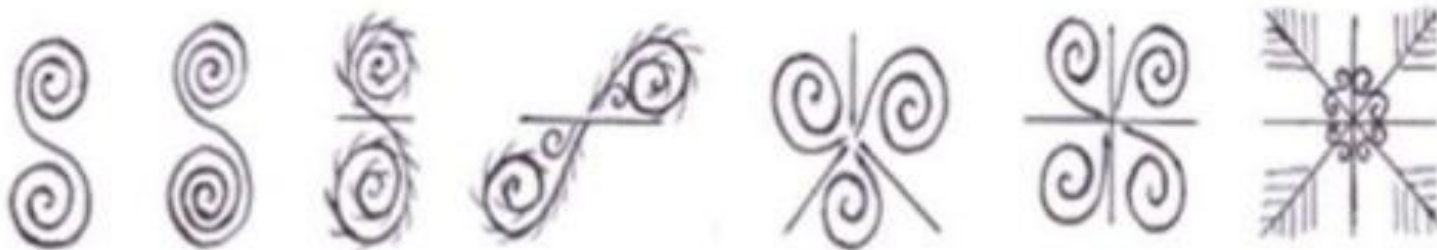
Геометричні:

❖ Спіраля, кривулька

- вічність
- безкінечний рух сонця
- коло життя (circle of life)
- космос / всесвіт / галактика
- пастка для злих сил (trap for evil)

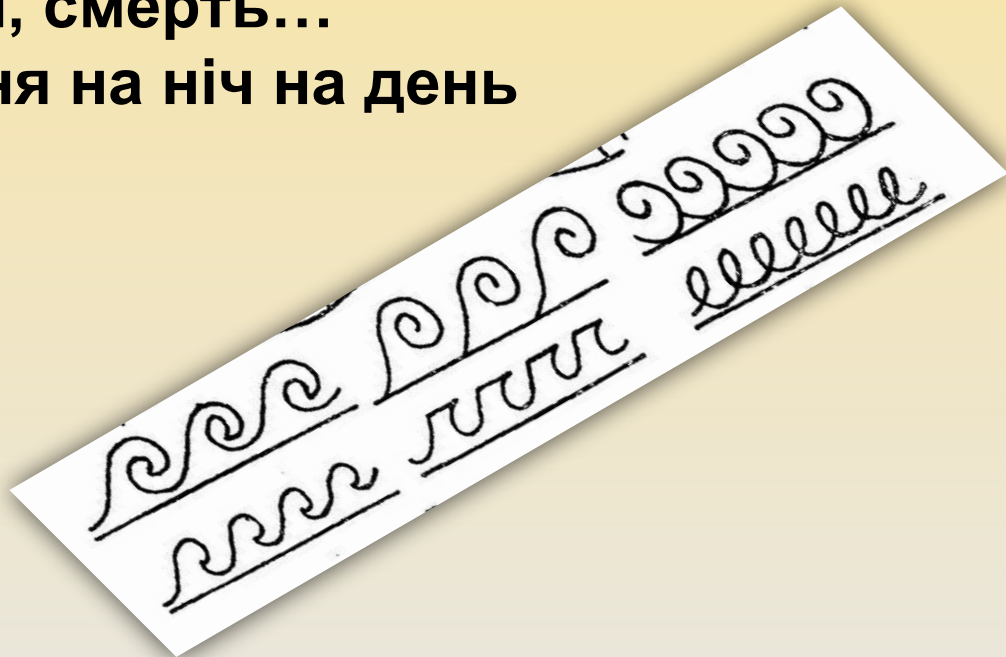
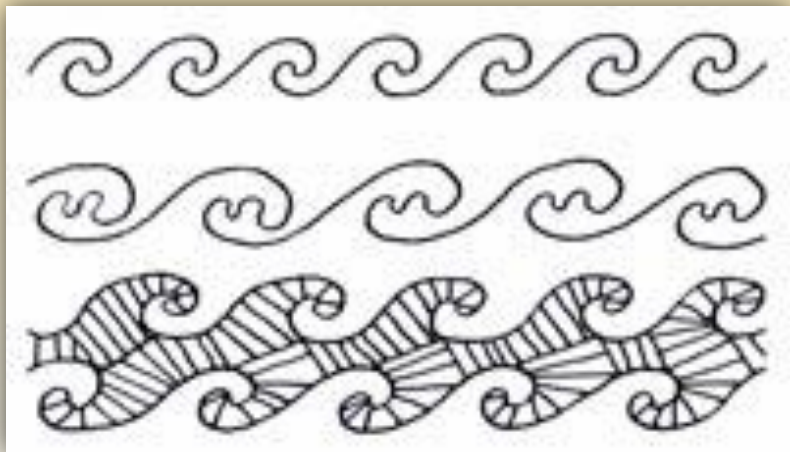

БЕЗКОНЕЧНИК – символ багатого вражаю, означає нитку життя.

❖ Безконечник, меандер

- вічність
- безкінечний рух сонця на небі (sky)
- кругообіг життя (circle of life) народження, життя, смерть, народження, життя, смерть...
- безконечна зміна дня на ніч на день

❖ Лінія, хвиляста лінія (подібна до безконечника)

- вічність
- земля
- вода

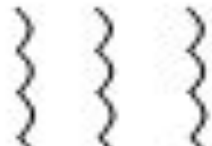
пряма горизонтально лінія – земля

горизонтальна хвиляста – вода

вертикальна хвиляста – дощ

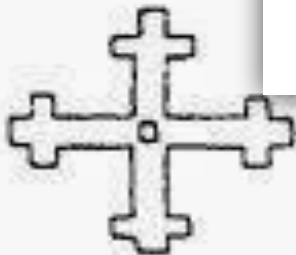

❖ Хрест

- знак охорони перед злими силами
- 4 пори року
- чотири кути світу
- християнська символіка
- сонце

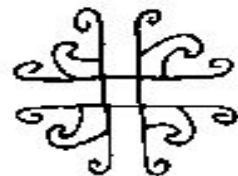
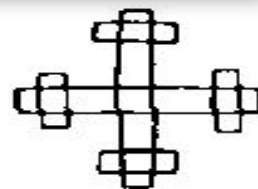
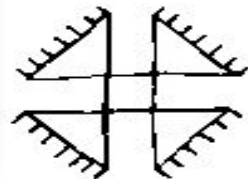
хрест — символ очищення

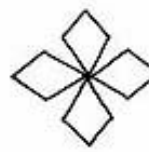
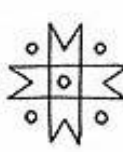
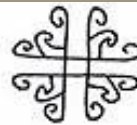
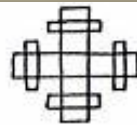
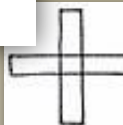
Сонце

Сонце

Хрестоподібна символіка

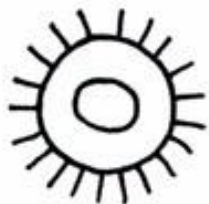
Коло

к охорони перед недобрими силами

це

конечник

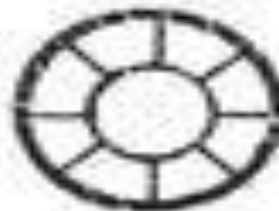
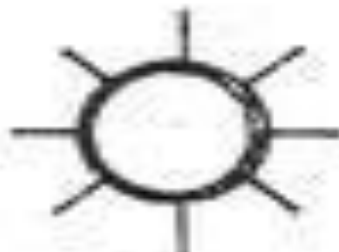
мішій сил

9.2

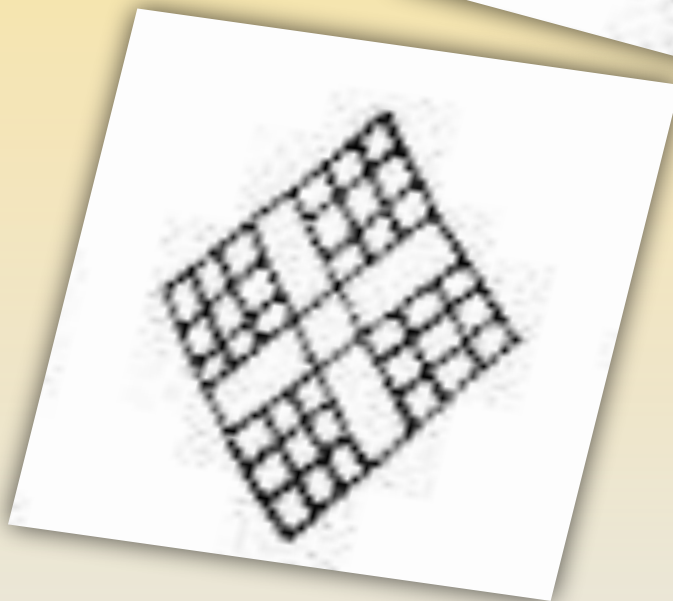
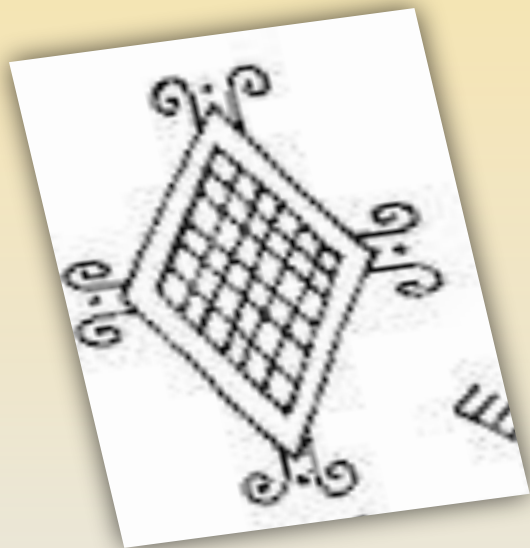
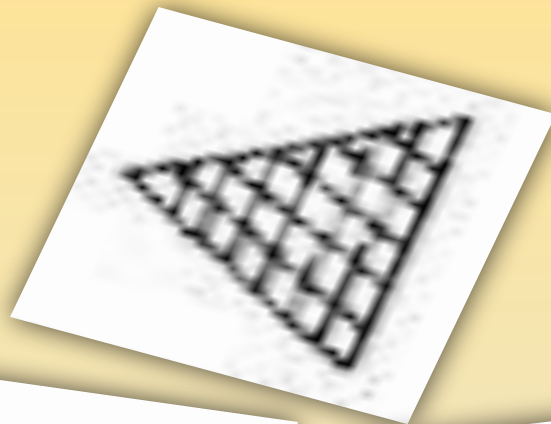
Сонечко

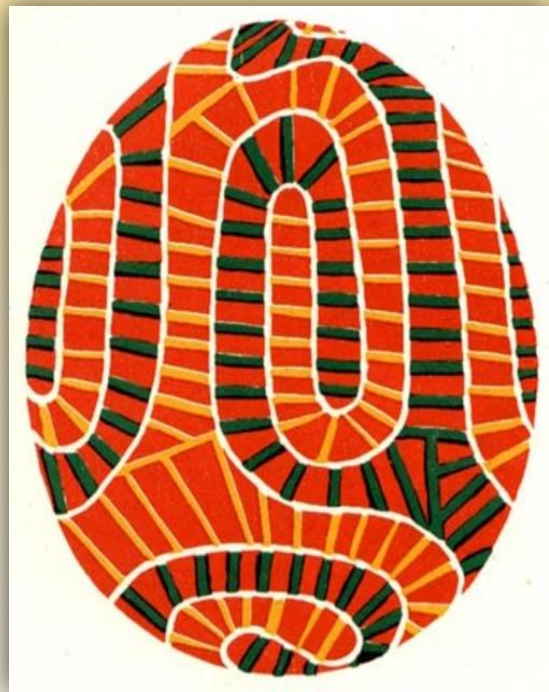
Ситко, решітко (sieve)

- праця
- знання
- земля

❖ Драбинка

- дорога життя
- бажання піднятися до неба

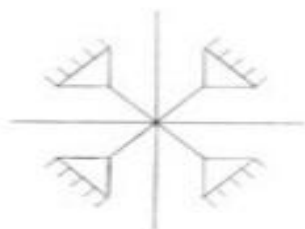
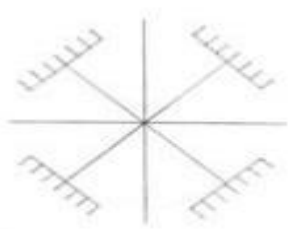
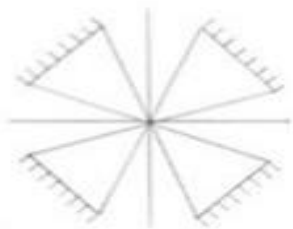
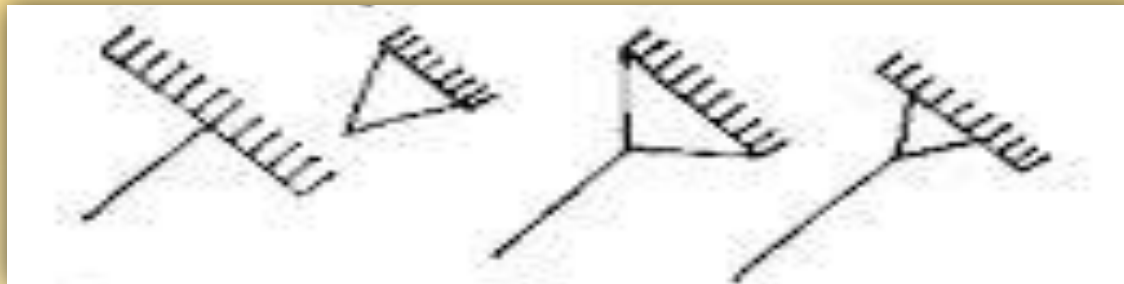
Драбинка
пряма

Драбинка
скошена

❖ Гребінь та граблі

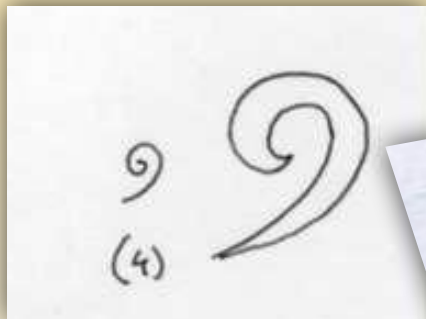
- знак порядку
- хліборобство
- небесна та земна вода
- родючість (fertility)
- добрі жнива / урожай (good harvest)

Грабельки — символ небесної та земної води, родючості

❖ Кучері

- знак охорони
- заокруглені до середини
- схоплюють лихо (capture evil)

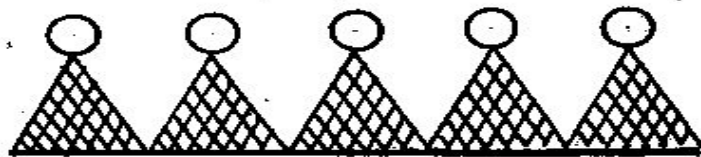
❖ Крапочки

- зорі
- дощ
- зерно
- Божі сльози

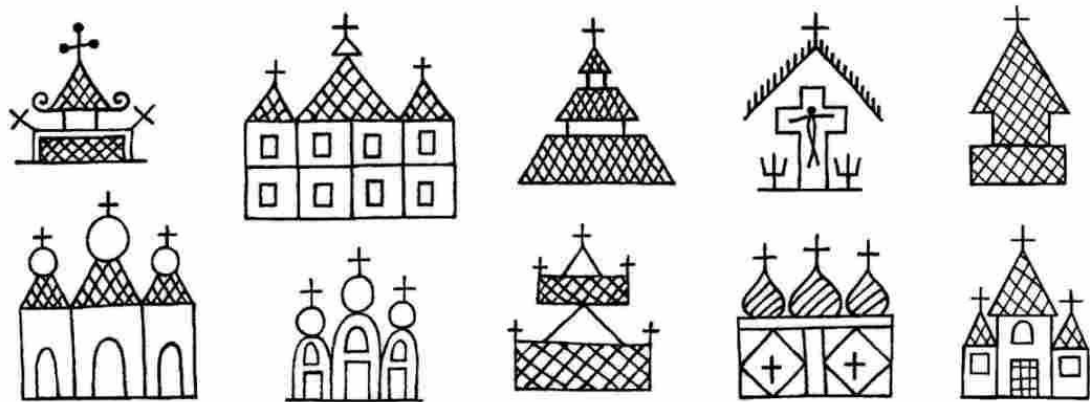

❖ Церкви

- християнські
- вічність

Бані

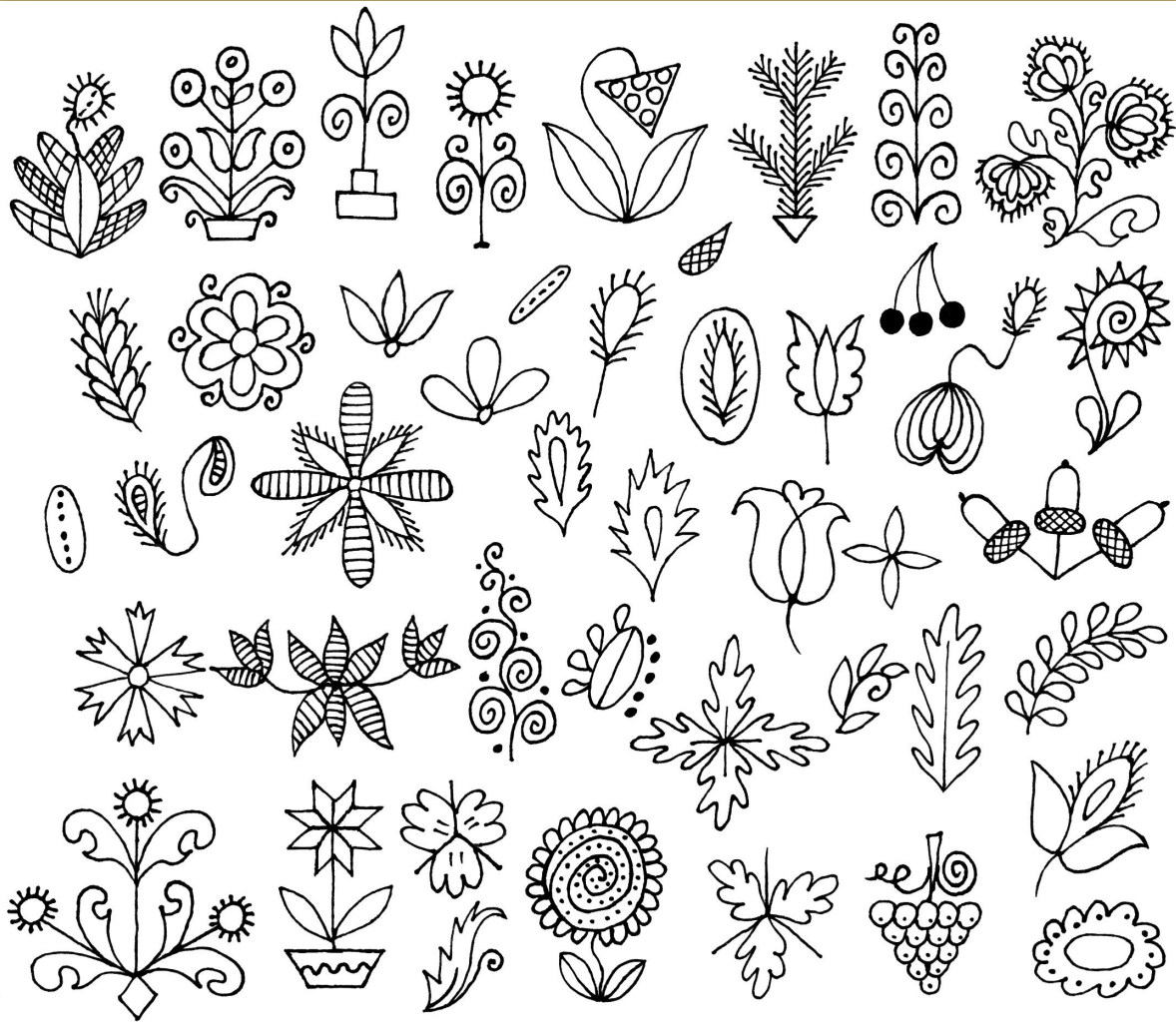

церква-вічність

церква

Рослинні орнаменти

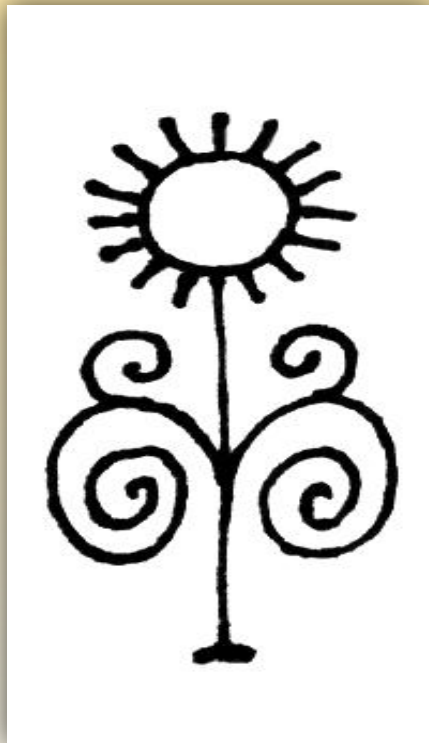
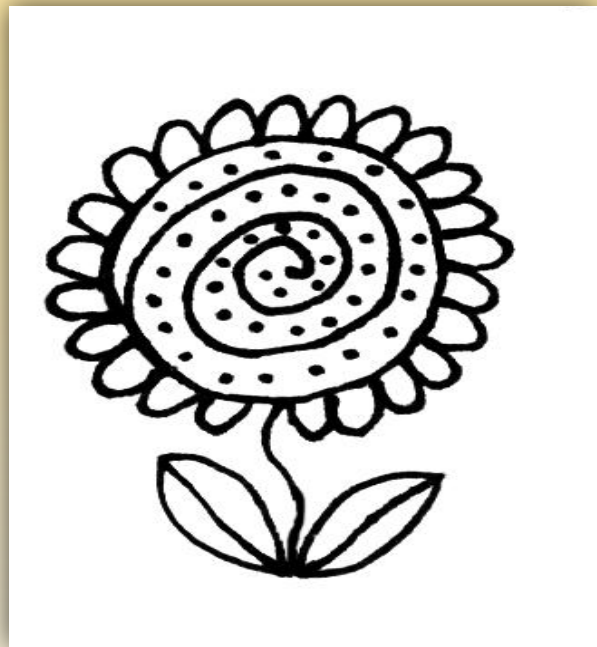
◆ Квіти

рожа / троянда

- квітка сонця і зірок
- краса

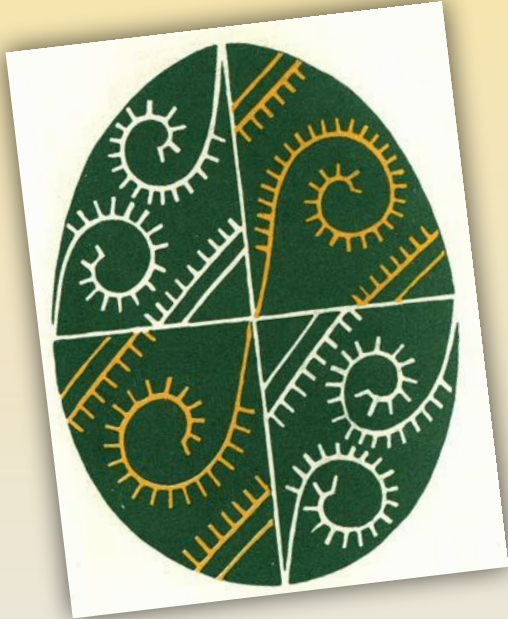

◆ Соняшник:
– теплота сонця

❖ Барвінок (periwinkle):

- подружня радість
- оберіг від злої сили
- знак вічного життя, здоров'я

❖ Фрукти, овочі (городина), колоски.

- надія (hope) на врожай (harvest)
- достаток (plenty)
- добре життя

◆ **дерева**

- ◆ **Сосна (pine), смерека (spruce), ялиця (fir):**
здоров'я
сила
вічна молодість

сосна

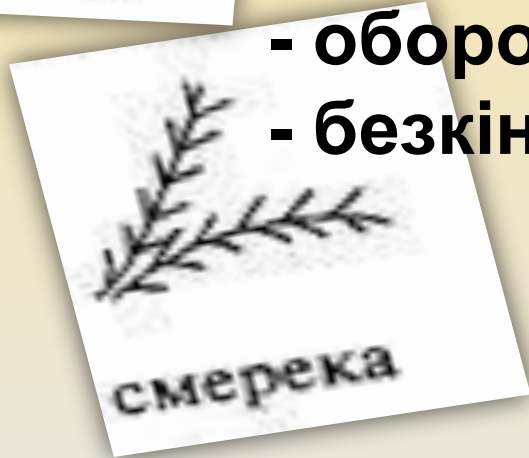
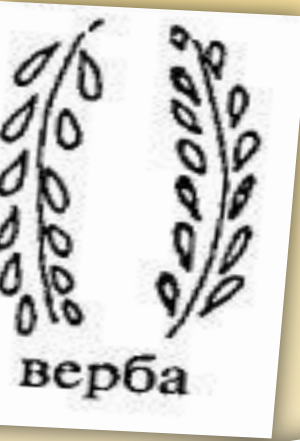

- ❖ **Дуб (oak):**
- чоловіча сила
 - краса
 - Перун
 - життя

❖ **Тополя (poplar), верба (willow), калина (viburnum), липа (linden):**

- жінка
- краса
- жіноча енергія
- лікування проти хвороб (healing)
- оборона проти злого
- безкінечне життя

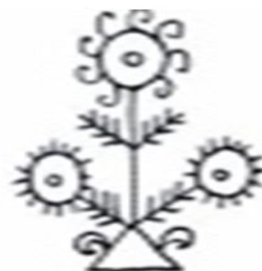
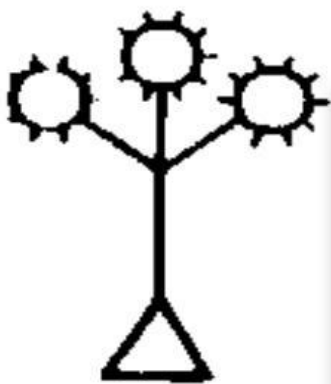

◆ Дерево життя

◆ Дерево життя (the tree of life) / райське дерево:

- ПОЧАТОК НОВОГО ЖИТТЯ
- СИМВОЛ СІМ'Ї

ри гілках – жінка, чоловік, дитина

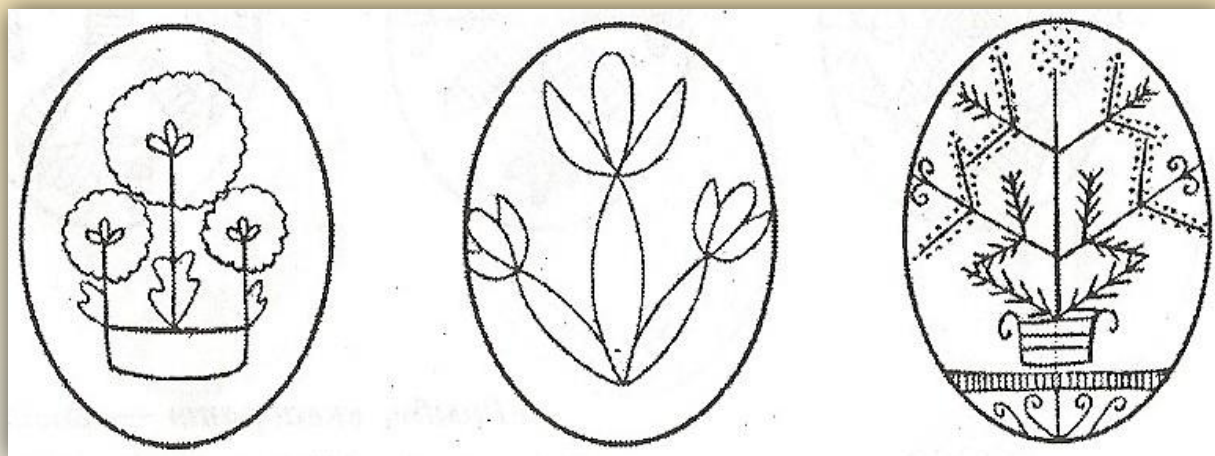

Дерево життя

Дерево життя — символ невичерпної життєвої сили, гармонії, безсмертя

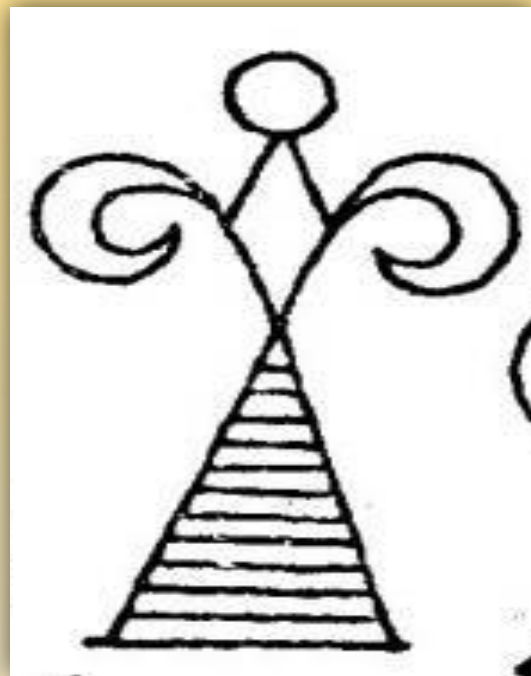
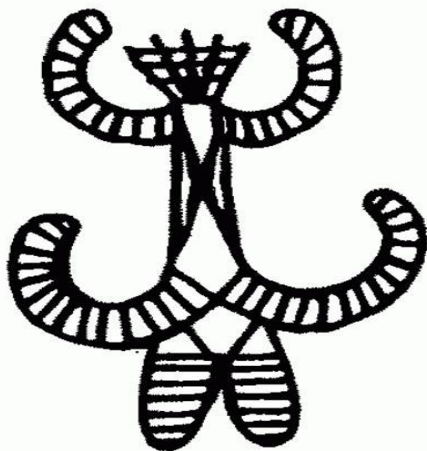
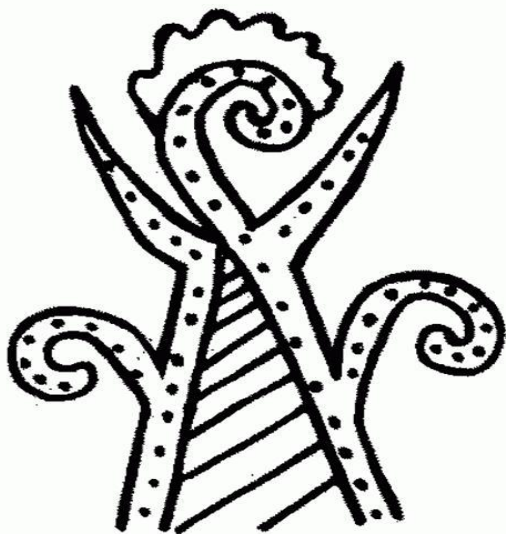

берегиня

Найдивовижнішою властивістю дерева життя є його здатність перетворюватися у Жінку-берегиню з піднятими до неба руками.

- символ родючості.**
- матір земля**
- матір природа**
- один із найдавніших символів**
- безперервне відновлення природи**
- охорона від злого**

Символ Берегиня

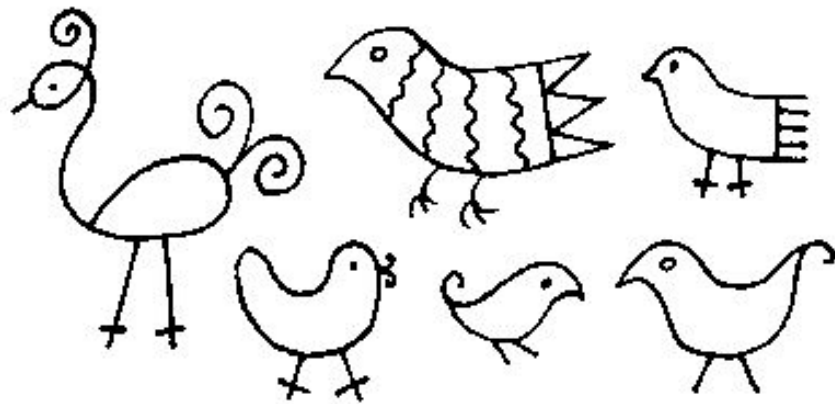

Берегиня — охоронниця домашнього вогнища, повелителька людських долі

Тваринні орнаменти:

птахи

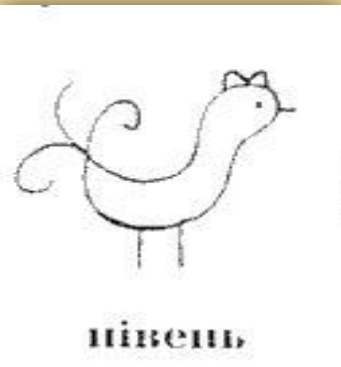
Тваринна символіка

- ❖ Птахи, це вісники (messengers of heaven and spring)
- ❖ допомагають у здійсненні бажань (help make wishes come true)
- ❖ відганяють все лихе

Півень:

- це вістун (messenger) нового життя
- вістун радості
- божа птиця, має магічні сили

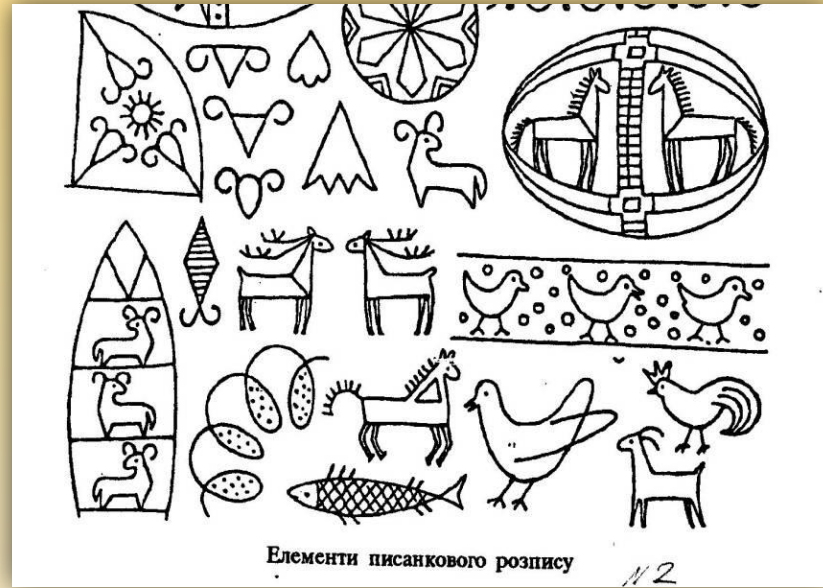
- Голуб (символізує любов; два голуби що сидять на дереві, а навколо місяць і море – це образ початку світу;
- часто знаходиться в руках берегині

- Зозуля (cuckoo) , лелека (stork), чорногуз (crane), соловейко (nightingale), сокіл (falcon), пави (peacocks), лебеді (swans) та інші...

Тваринні орнаменти: звірі

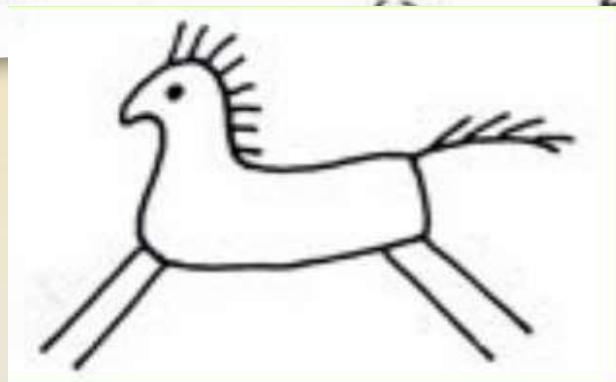
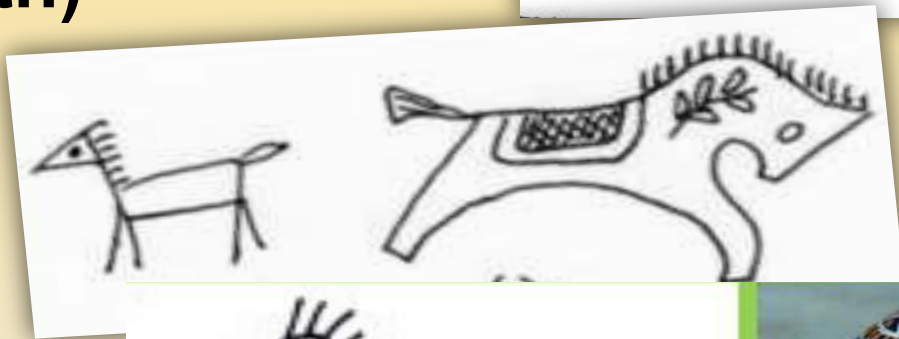
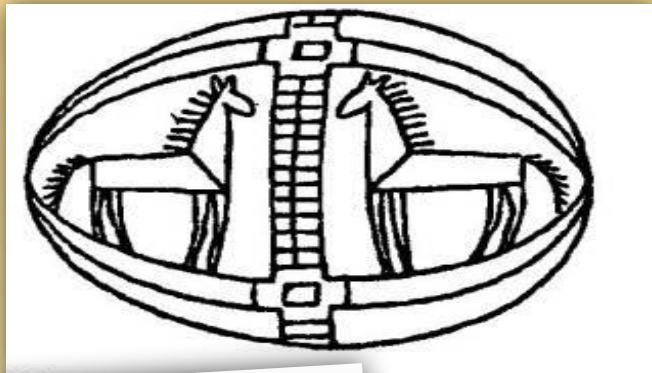
- Символізують багатство
- Силу
- Включають ссавців (mammals), рептилій (reptiles), плазунів (amphibians), павуків (arachnids), комах (insects) та риб (fish).

Коні

- відвага (courage)
- витривалість (endurance)
- сила (strength)

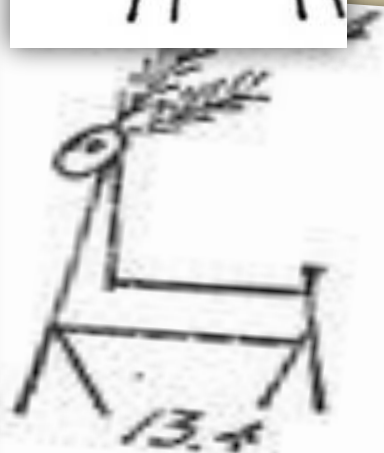
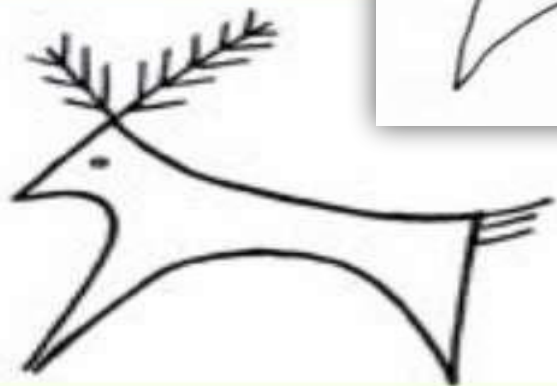
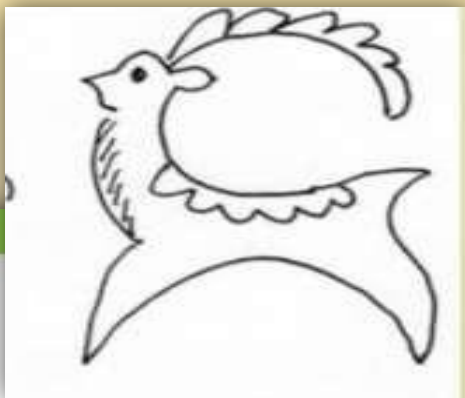

Олені

- Багатство

- Достаток (wealth/affluence)

Барани

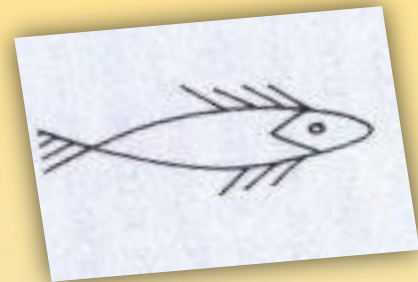
- багатство
- достаток (wealth/affluence)

Варіанти системи оформлення глиняних
свищиків-тварин. Опішна.

❖ Риби

- символ християнства
- Помноження щастя
- рух

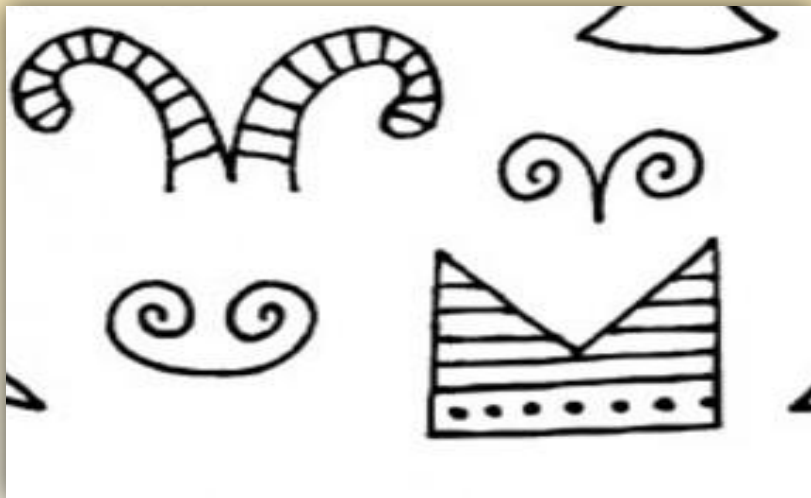
❖ **Бджоли (bees), метелики (butterflies), жуки (beetles), п'явки (leeches)**

- **працьовитість**
- **краса**
- **лікарські**

- ◆ павуки (spiders)
 - вістун щастя і здоров'я

- ◆ Роги
 - сила

Техніка писання писанки
українською мовою
<https://youtu.be/63AJkFxJQG4>

Магія писанки (українською
мовою)
<https://youtu.be/B1zK4U0CJO0>

English titles
<https://youtu.be/L1xxHKOaZIo>

English instructions
<https://youtu.be/KI3wkgYWbFc>

English story
<https://youtu.be/dffnbXAlVrQ>

Шпилькова Техніка (лемківська)
<https://youtu.be/Khlxjemzb4g>

